

današnji slovenski prozi ni tako zelo pogosta. In navzlic temu bi bilo nepošteno in neumestno, če tega ne bi topot še enkrat poudarili, zakaj Igra v vetru je napisana s tolikšnim poslušom za stil in kompozicijo, s tako bleščečim jezikovnim izrazjem, da je po tej plati gotovo izjemen dosežek v našem pisanju. Po formalni plati je še dosti bolj dognana kakor tetralogija, pa čeprav je bilo že ob nji mōč ugotoviti podobne kvalitete, zakaj Miheličeva suvereno in večje presaja tudi v slovensko prozo vse tiste formalne prijeme in novosti, ki so tako zelo tipični za romanopisje našega stoletja, pri tem pa ustvarja izredno uravnovešeno kompozicijsko strukturo svoje romanske pripovedi. Vendar forma to pot tako zelo nadvladuje vsebino in izpoved dela, da slednji dve vpriču nje skoraj docela izgineta ali se morata vsaj avtomatično umakniti v drugi plan. V tem spoznanju pa je morebiti zaobsežena temeljna resnica o pričujočem tekstu: da ne dosega pisateljčininih prejšnjih del (ki so vendarle izpovedno zanimivo pričevanje o agoniji nekega sveta, sveta, ki je bil nekoč živ in prisoten) in da je ta roman dosti bolj larpurlartistična ekshibicija kakor pa dokaz izpovedne nuje. In to je verjetno najosnovnejši nesporazum Igre v vetru.

Borut Trekman

MATEVŽ HACE, KORENINE SE TRGAJO. K delom, ki so zadnja leta z manj ali bolj kmečko problematiko segle v vrh našega pripovedništva (Zidar, Koprivce), vsaj po vsebini danes lahko prištejemo tudi povest Matevža Haceta »Korenine se trgajo«.* Kajpak je Hacetov tekst obrobní pojav v sodobni prozi, zakaj vse razen tematike je v pisanju bilo že neštetokrat upodobljeno, isti stavki, s katerimi avtor gradi svojo zgodbo, pa prav tako že neštetokrat zapisani. Končno pa snov sama v resnici ni več tako nova, saj je navzoča ves čas po vojni, v glavnem pa je doživela nekaj avtentičnih upodobitev omenjenih ustvarjavcev.

Vsaj na videz je izgubila svojo žgočo aktualnost in tako se lahko vprašamo, zakaj Hace ni zastavil svojega angažiranega peresa takrat, ko je birokratski aparat začel s svojimi reformatorskimi metodami, torej prav tistimi, ki jih zdaj avtor vsevprek obsoja: skratka, zakaj njegova knjiga ni izšla npr. pred desetimi leti? Zdaj je očitno svojo osrednjo vrednost izgubila, dasi je resnica, ki jo prikazuje, še precej stvarna, saj se je naša kmetijska politika do nje medtem le malenkostno spremenila. To pa spet potrjuje okoliščino, da vsaka pripoved, ki zasleduje le aktualnost, ne more trajneje zadržati svojega pomena. Svet, kakor ga je tokrat Hace rekonstruiral (in ki je nekaj povsem novega v primeri s tistim, ki smo ga srečavali ob tekstih Haceta-partizana), je namreč nepopolno oživiljen ali pa je le s pomočjo bravčeve soustvarjalne fantazije; prikazano je nasprotje med vaškim človekom-kmetom, ki se bori za tla pod nogami, in zadružnim razčlovečujočim robotom, ki ne biva več po svoji naravi; tak je npr. direktor zadruga Milau Podgrajc, ki je postal lutka višje birokratske igre, človek brez svojih odločitev in brez svojih misli, kljovn med dvema stoloma, ki se zavoljo svojih obveznosti do svojega poklica ne more samostojno vesti niti do tajnice. Jakopinov France, najvidnejši predstavnik pozitivnega razvoja na vasi, nima sicer na sebi nič življenjskega, nič tragičnega ali pretresljivega, kar je pravzaprav prvo, kar bi pričakovali od človeka v

* Matevž Hace, *Korenine se trgajo*. Založba Obzorja 1967.

podobni situaciji. Koprivec je skozi svojega junaka segel veliko globlje, skoraj tik do groteske. Morebiti je zaradi skupinskega prikaza vasi Hace moral žrtvovati globljo analizo posameznika, morebiti pa je kriva temu tudi njegova nemoč in prodornost, s katero je segel le do površine — in tako sta jasneje zarisana le Rjavček in Helena.

Kar se tiče samega fabulativnega zapleta, je moč reči, da je prav tako sorazmerno preprost. Hace si ne ustvarja svoje vizije in ne išče novih situacij. Zgodba s hlevi in nasilnim odkupom zemlje tako rekoč ni zgodba ali usoden dogodek, na katerem bi ležala nekaka skrivnost nedoživljivega. Te zgodbe so reportažne, izrezane iz časopisa, pisec jih pripoveduje lagodno in brez velikih miselnih pretenzij. To se zdi tako očitno tudi zavoljo tega, ker Hace ne prinaša povsem izvirne rešitve, tj. sporočila v svoji knjigi. Klic po humanosti oziroma protest zoper nečlovečnost je v literaturi tako pogost pojav, da marsikdaj ne vzbuja več pozornosti. Snov sama je kajpak v tem primeru še tako aktualna, da avtorjeva misel kljub vsemu ni povsem neplodna; zanimiva bo morda kot večerniški tip pripovedi, kjer je sicer vzporedno s časom nekaj več gole erotike. Ljudje pa so v glavnem povprečneži, tako po svojih dejanjih kot po svojem notranjem doživljanju. To pa je v trenutku, ko se njihove »korenine trgajo«, vsekakor malo prepričljiva podoba resničnosti, v kateri se ponavlja žalostna usoda, da namreč oblastniška birokracija ne izkorišča zemlje, pač pa ljudi na njej. To je Hacetu uspelo le deloma umetniško prikazati, krivdo za to pa je treba pripisati tudi njegovemu tradicionalističnemu načinu pripovedovanja, ki je dobesedno reven. Kako je mogoče, da od prve do zadnje strani ne napiše ene same izvirne miselne zveze?

J. Horvat

LIKOVNA UMETNOST

PREMIKI V CIUHOVEM SVETU. Srečanje s slikarstvom Jožeta Ciuhe,* predstavnika naše srednje generacije, pomeni določeno poživitev v likovnem dogajanju. Poživitev (čeprav jo moremo na začetku opredeliti samo formalno), saj Ciuha ne išče in se ne zadovoljuje z likovno formulo, ki bi dopuščala sicer številne (ali manj številne) variacije, v bistvu pa bi vendar omejevala, kolikor ne celo zaprla slikarjev pogled v svet. Se pravi, da si slikar ni zaprl vrat, temveč se izraža z določeno širino — v konceptu, katerega vsebinski nosilec je figura in prek katere Ciuha nenehno komunicira z gledalcem, pri tem pa jasno določuje poleg čiste likovno prostorske tudi časovno dimenzijo. Težko je pravzaprav reči, da bi pri Ciuhi prevladovala zdaj ena zdaj druga; kajti obojni, hkratni nosilec te in one, je pravzaprav edino specifična človeška anatomija, kot jo projicira Ciuha in kot bi jo želel naš slikar transponirati dalje — se pravi izkopati iz dosedanjega, tako rekoč ikonskega, introvertiranega sveta ter vključiti v dimenzije sodobnega časa.

Take težnje so danes v Ciuhovem delu vsekakor navzoče. Če najprej povzamem na kratko slikarjeve dosedanje napore, potem se moram predvsem zaustaviti na njegovi dovršeni risbi, ki je kot primarna oblikovala človeško

* Jože Ciuha, akademski slikar, rojen 1924 v Trbovljah, je od 28. decembra 1967 do 28. januarja 1968 razstavljal šestnajst del (mešana tehnika na steklu) v ljubljanski Mali galeriji.